

Pregledni znanstveni rad
UDK 811.163.42'282 : 801.27 Kupjak (497.5)
Primljeno 2013-05-13 /2011-10-04
Prihvaćeno za tisak 2014-02-12

KUPJAČKI GOVOR (III.)

PRILOZI

Durđica Asić-Klobučar, Zagreb

Sažetak

Predmetom ovoga rada (III. dio projekta) jesu (sintaksne) osobitosti priloga u kupjačkom kajkavskom govoru, oprimjerene stihovima njegove autorice.*

Selo Kupjak u Gorskom kotaru nalazi se između Skrada, Ravne gore i Delnica.

Kupjački se govori i u susjednim selima: Leskovoju Dragi i Šijama. Velike sličnosti s kupjačkim nalazimo i u govorima okolnih mjesta.

Ključne riječi: kajkavski govor Kupjaka; Gorski kotar; prilozi

Odlučila sam se na detaljnu obradu priloga jer sam shvatila da su upravo prilozi kao vrsta riječi u kupjačkoj kajkavštini najviše udaljeni od standarda.

Na primjer, neki prilozi mjesta čuvaju, po mojem mišljenju, daleku starinu, npr. *dum* u današnjim prilogima: *dùma*, *od dume* ili *od dûmi*, *iz dume* ili *iz dûmi*. Prilog *damuh* ima drukčiji glasovni razvoj. Posebnost otkrivaju i udvostručeni prilozi, složenice ili samo povezani: *břš-bòlj*, *fprêk*, *nafprêk*, *sòn* i *cjà*.

* Rad je rezultat kontinuiranog natječaja za dijalektološka istraživanja kajkavskih govora, i to u sklopu programa Kajkavskoga spravišća i časopisa Kaj Jezičnica kajkaviana. Prvi dio projekta (Kupjački govor / fonološke osobitosti) vidi u: Kaj, XXXIX, br. 4 (2006.); drugi dio (morfologija) u: Kaj, XLIV, 1-2 (2011). Objavljujemo treći dio toga zahtjevnog i opsežnog autoričina projekta, koji je recenzirao dr. sc. Mijo Lončarić. S obzirom na temu ovoga rada: osebjnost kupjačkih priloga kao vrste riječi – te metodu i razinu njezine obrade koja nije bitno fonološka - iz sadržajnih, ali i tehničkih razloga, priložna oprimjerenja u autoričnim stihovima nisu akcentirana (osim kad je to bilo nužno: u klasifikaciji, obrazlaganjima i nabranjanju/ navođenju vrste priloga, te u Rječniku). Dvonaglasni sustav kupjačkoga govora – kratki i dugi - obrađen je u Kaju br. 4/2006., str. 53-55, te dosljedno proveden i u Kaju 1-2/2011. Znakovi naglasnog bilježenja u ovome radu jesu: za dugi – (˘), za kratki – (˙). (Op. ur.)

Primjere sam pronalazila u svojim stihovima. Uz svaki stih nalazi se u zagradi ime pjesme, a na kraju je broj koji označava iz koje je zbirke dotična pjesma.

1. *Kupjâčka dèca (cijela zbirka na kajkavštini)*
2. *Zelêne brìge (cijela zbirka na kajkavštini)*
4. *Ranjeni zrikavac (samo nekoliko pjesama na kajkavštini)*
5. *Čarobna slova (samo manji broj na kajkavštini)*
6. *Pàuše (sve na kajkavštini)*
7. *Zvonjalice i pošpotalice (sve na kajkavštini)*
8. *Kòrak po kòrak (sve na kajkavštini)*

PRILOZI MJESTA

kê (gdje), *tè* (ovdje), *tàn* (tamo), *tôt* (ovuda), *sòn* (ovamo), *cjà* (tamo), *sàkot* (svuda), *òtot* ili *òtod* (otuda), *ùnut* ili *ùnud* (onuda), *bljìze* (blizu), *dùle* (dolje), *nàzaj* (natrag), *nàpre* (naprijed), *zgôra* (gore ili odozgo), *zdôla* (odozdo), *lêvo* (lijevo), *dèleč* (daleko), *spodàse* (nizbrdo), *vèn* (van), *vènih* (vani), *zvèna* (izvana), *odzgôra* (odozgo), *odzdôla* (odozdo), *nôtre* (unutra), *znôtra* (iznutra), *zvèna* ili *izvèna* (izvana ili s vanjske strane), *nikan* (nikamo), *nikamr* (nikuda), *sàkan* (svakamo), *dàmuh* (kući), *dùma* (kod kuće), *zdùmi* (od kuće, iz kuće), *zdèleč* (izdaleka), *kàn* (kamo), *nèkan* (nekamo), *nèkot* (nekuda), *nikot* (nikuda), *nègdr* (negdje), *nìgdr* (nigdje), *pròč* (dalje! – tjeranje na odlazak), *dàlj* (dalje), *pòlak* (pokraj), *kègot* (gdjegod), *pòsot* (posvud), *pròte* (ususret), *nàkla*, *nàklih* (dolje na podu ili na zemlji), *skròjs* (pravcem ravno do cilja).

Spraševale bojo lidje: “A ke je? A ke je?” (Rintat spe treba) – 6

Ne be te ostaf ni za čije pare. (F strahe) – 6

Tan so se tulke zapirale uči. (Tan so se) – 6

Starega tato so zvale nekan va Čabar, va jame. (Naše stare) – 1

Boljega ni nigdr va tri sela. (Emof na brige) – 6

Mama i soseda polak so stale i gledale. (Rastanak) – 2

Na pol pota je negdr šlapo svojo zgabila. (Grahljasta kokoš) – 2

Najbolj je va Šije, cja nan deleč ni(je). (Dogovarjanje) – 1

Ka je odrezaf zdola i zgora, onda se vidof. (Možake) – 1

I onda je pofarbana znotra i izvena. (Vjeronauk) – 1

Ke so me očale? Kan ste ih zatakle? (Pozabljivost) – 4

Koraknof je napre. (Pijanac) – 1

- Ka on kegot zapne. (Rovokopač) – 2*
Ja priden damuh, teret denen nakla. ((Voda is pipe) – 7
Naklih va špajze prava voda čaka. (Voda is pipe) – 7
Od zapada skrojs do drugega kraja. (Duga) – 7
To snežno perje baš sakot zaselo. (Zima va sele) – 2
Vodo is kobla Pauše ven je nosof. (Daževna noč) – 6
Lovin vodo da dule ne cidi. (Velika pokora) – 7
A venih pred cerkvo, valjen iza maše. (Mrva prodike) – 6
Butaro sabraf i damuh je vleče. (Ne gren) – 6
Somo va nedeljo ostane duma (Najpre se poorat) – 6
Venih daš pada i sakot so mlake. (Pauše je zboljšof) – 6
Rovokopač se selji gore do Črnega kala. (Črne kal) – 2
A se cepance duma se šušijo. (Drva za zimo) – 1
Mama prbežijo po nas: “Damuh valjen sada!” (Vatrogasna zabava) – 1
A tulke druge ceste i pote grejo je prote. (Zeleni mozaik) – 7
Nogi majo svoje pedale i več se vozi spodase. (Biciklj) – 5
Al ne moreš vrč ih proč. (Rep na pjesme) – 1
Mameno uku odzgora me vreba. (Pometanje) – 1
Te so varganje i jaboke divljake. (F strahe) – 6
Zdola skrojs pr šume. (Kruļjčef las) – 1
Žalost se sagdr vide. (Naše stare) – 1
A sinaka ni otkot. Kan se on otpravof? (Iza maše) – 6
Zdeleč so vidle: Tiljda se zapotela. (Mama ga čaka) – 6
A napre pr saken kule moške so rajsale. (Vagunčak) – 1
Trnje se proč odnese. (Nove ograpke) – 1

Dva priloga mjesta – *son* i *cja* ‘ovamo i tamo’ – ponekad se udvostručuju radi pojačavanja dojma ili oponašanja:

- Son i cja se žaga rivlje, ne stuji ni trenu. (Žagajo se drva) – 2*
Pažljivo čez jarak, mrva son i cja. (Kruļjčef las) – 1
A vagunčake so lidje son i cja peljale. (Vagunčak) – 1

Neki prilozima mjesta, s prijedlozima ili bez njih, vrlo su specifični: *dàmuh* = kući, *dûma* = kod kuće, *od dûmi* ili *od dûme*, *iz dûmi*, *do dûmi* = od kuće, iz kuće, do kuće.

Pretpostavljam da je nekada u staroj kupjačkoj kajkavštini postojala imenica “*dum*” = kuća, ali je već odavno izgubljena, a mjesto nje uvriježila se imenica *hiša*. Postoji posuđenica iz standarda - imenica *dom* (a ne “*dum*”), npr. *vàtro-*

gasni dòm: Vàtrogasna zâbava va dòmè se prpràvlja. (Vatrogasna zabava) – 1.
Spomenuti prilozi čuvaju vezu s nekadašnjom imenicom “dum”.

Primjeri

Otpeljajte me damuh, hmret be tla duma. (Ne gre na bolj) – 6
Ja ne gren va dvorac i ne gren od dumi. (Ne gren) – 6
Od dumi smo žemlje nosile i slatku ih pojele. (Va maljne) – 2
Damuh son prišla vesela. (Borovice) – 1
Tri vure duma predremaj, sine! (Varganje) – 6
I po šume, skrojs do dume, lizaljka se lizala slana. (Slane lizaljke) – 1
Povratak damuh silno želji, prosi. (Marija i tujina) – 8
A koreca kruha duma je mežja. (Velika novost) – 8
Kada je posof gotof, nazaj se damuh kreče. (Suho listje) – 2
Radno vreme je isteklo, lidje damuh grejo. (Pemo va Šije) – 2
Z dume so nan naše mame sake lončak dale. (Borovice) – 1
Dok nas mame damuh ne bojo pozvale. (Naše ferije) – 1

PRILOZI VREMENA

kâ, kàda (kada; nikada ne može biti: kad)
sâ, sàda (sada; nikada ne može biti: sad)
nìgdar (nikada), nègda (nekada), sàgdan (svaki dan), po sagdânje
(svakodnevno), ščèra (jučer), prèkščera (prekjučer), vùtra (ujutro),
jùtre (sutra), pojùtranjen (prekosutra), snôče (sinoć),
nàco (noćas), òbdan (danju), lâne (prošle godine),
preklâne (pretprošle godine), klête (druge, sljedeće godine),
prék (prije), nàjprek ili nàjpre (najprije), vâljen ili vâlje (odmah),
vàvik (uvijek), spè (opet, ponovno), pôle (poslije),
smêron (stalno, neprestano), dopùdan (prije podne),
popùdan (popodne), glih (upravo toga časa), skòro (uskoro),
òtkat (od kada), lètòs (ljeti), spròte (usput), nàjzat (najposlije),
naènput (odjednom, iznenada), vèčput (često), kòjput (ponekad),
od pève (odmah), zavàvik (zauvijek)

Kada se drvo zruše, zajoka srce moje i tvoje. (Nekarte rušet) – 2
Sada to seno diši. (Nove ograpke) – 1

- Berto je dognaf voličke i sa ih za kula preže. (Seno na voze) – 1*
Glih ka je bif gotof. (Druge vos) – 1
On se nigdar ne tuče. (Karanje) - 1
Na tisten meste je negda Tiljdena bajta bela. (Iza dvajset let) – 6
Po dane vavik velike vročine. (Morajo na pot) – 8
I sagdan dugo čitaš po noče. (Nekaj me vleče) – 2
Ščera je prišla za dažjen toplina. (Varganje) – 6
Vi ste prekščera žandare poslale. (Prva pomoč) – 6
Vutra va žep se čavle potrpat. (Grda jesen) – 6
Za jutre smo složno dokončale si. (Pečene kronpr) – 1
Emof za naco jaku vročo željo. (Škurina) – 6
Obdan se mama na žrnado spravlja. (Vredne roki) – 6
Dobro još pazen, belo je to lane. (Mađarske cigane) – 1
Mora ostat tako duga da bo bela i za klete. (Preduga halja) – 1
Prek ko so prošle iz njejega loga. (Žandare) – 6
Najpre se poorat mora njegovu. (Najpre se poorat) – 6
Duma so se moje na posof valjen dale. (Maline i klošč) – 2
Vavik nekaj išče, a največ očale. (Pozabljvost) - 4
Spe je ena stara hiša ostala prazna va Kupjake. (Praznina i škurina) – 2
Pole ga moraš primet iz roko. (Grabet seno) - 1
Kada se dopudan vrnemo is paše. (Naše ferije) – 1
Ščera son prošla kraj istegnjene roki. (Krivnja) – 8
V nedeljo popudan tan smo se si skrile. (Kupjačka deca) – 1
Kaj kuhajo za južno, pravele so srote. (S koblon po vodo) – 1
Otkat je prošlo to ropsko doba. (Najpre se poorat) – 6
Letos nan vezem prhaja kašnjeje. (Vezem) – 1
Najzat eto ene stare strine. (Biciklj) – 5
Ja naenput viden dva lipa turčina. (Z Miciko po varganje) – 2
Kojput so brige rdeče. (Naše brige) – 2
O, čujen, Reza, snoče se bela pogledat sliko s ekrana. (Prve televizor) – 2
Od prve je uspela. (Biciklj) – 5
Najpre oprat kronpr, va jarke, va vode. (Pečene kronpr) – 2
Na drugo postolo naj krpeco dene, pa bojo iše klete izdurale mene (Postole) – 1
A ja niman halje bolje, od lane son se prerasla. (Preduga halja) – 1

U kupjačkoj kajkavštini ne postoje prilozni vremena za označavanje godišnjih doba. Iznimku predstavlja samo jedan: *létos* = ove godine.

Za izricanje godišnjih doba služi prijedlog uz imenicu:

na prolêtje = proljetos, *po ljête* = ljeti, *na jêsen* = jesenas, *po zîme* = zimi.

PRILOZI NAČINA

a/ Prilozi koji su jednaki kao u standardu:

kàko, tàko, nèkako, nìkako

b/ prilozi koji se razlikuju od standarda:

kùmaj (jedva), *sèglìh* (svejedno, ipak), *pêške, pêšece* ili *scìpelcugon* (pješke), *polâhke* (polagano), *lâhku* (lako), *natašče* (bez prvog obroka), *nàglas* (glasno), *zabàdaf* ili *zabadàva* (badave, uzalud), *nàloč* (namjerno), *šrèk* ili *fšrèk* (koso, pogrešno), *pòprek* (poprijeko, prečacem), *pòprek glèdat* (potcjenjivački), *mlédno* (neslano), *sréčno* (sretno), *skòsa* (omalovažavajući), *žuhko* (gorko), *flétno* (okretno, marljivo), *òpče* (uopće), *isponôva* (ponovno, nanovo), *nàhprek* (površno), *pokônce* (uspravno), *pràf* ili *zapràf* (pravo, u pravu), *tùde* (također), *mòrbit* (možda), *zbilja* (zaista, uistinu), *drùkče, drùgač* (drukčije, na drugi način), *fprèk* (preko), *fprèk nafprèk* (kroz nešto), *skùpa* ili *skùp* (zajedno), *naòpak* (na krivu stranu), *nâpraf* (na pravu stranu), *skrìvuč* (skrivečki), *sàsma* (posve)

c/ Manji broj priloga načina u kupjačkoj kajkavštini sličan je onima u standardu, jedino se razlikuju po zadnjem vokalu. U standardu imaju -o, u kajkavskom -u
- *glàsnu* (glasno), *črnu* (crno), *trdu* (tvrdo), *lâhku* (lako), *lîpu* (lijepo), *mehku* (meko), *mernu* (mirno), *jadnu* (jadno i srdito), *tesnu* (tjesno)
- *škuru* (tamno), *mrzlu* (hladno), *grdu* (ružno), *blatnu* i *blatno* (prljavo)

Primjeri

Paušeta pozvale da in poveda kako je preživof va šume. (V nedeljo) -6

Kako je risaf? Kako je pisaf? (Janko Raščupanko) - 1

Tako so dobre te črne maline! (Kronperje je sadof) - 6

Onda smo kumaj bele prave gospe, eto. (Gospe) - 1

Tvojeme zete je seglih štihaca ile lopata. (Se o Ciglane) - 2

- Ko školane peške smo šle... (Strah od tunela) – 2*
Naloč so prišle po našega tato. (Okupacija) – 7
Zabadaf iščejo zemljo rdečo. (Črne kal) – 2
Kalale so lipu, polahke. (S koblon po vodo) – 1
Mesto mame ja so naglas Ciglano prekljela. (Rdeče brige) – 2
Ni to lahko zmeret. (Mačak Miškac) – 4
A na blagdan i v nedeljo, se je mernu stalo. (Vagunčak) – 1
Merela nahprek, krojila iše slabeje, odrezala fšrek. (Triput mere) – 7
Dal pometan nahprek ili kako treba. (Pometanje) – 1
Več je skuhamo, al nažalost – mledno. (Bez suli 1943.) – 7
A gazda valjen poprek ga gleda. (F soboto) – 8
Vilim i Bosa gledale me skosa. (Niso me dale) – 2
Si delamo fletno i živo. (Seno na voze) – 1
Prišla bo zgoda nova, pa si mi isponova. (Seno va šajare) – 1
Neka pokonce stuji goranska šuma zelena. (Nekarte rušet) – 2
Zato ema praf naš Ive, varat se ne damo. (Krive račun) – 1
Ni me opče krivo. (Partviš) – 1
Morbit čaka da se roka spuste niš bar malo. (Miškac skače) – 4
Ribe so bele fine, a tude i kronpr salata. (Lokarde) – 1
Zbilja so to bele teške dane rata. (Zbogon mašine) – 1
Drukče se živet ne more i ne da. (Rintaj za tuje) – 6
Spuščamo se skrojs do štreke, a onda fprek nje po staze. (Lof na žabe) – 1
Zvozljale smo niti, po dve skupa dele. (Nove majce) – 1
Se smo naopak oblekle. (Mačkare) – 1
Lipu je grabet spodase. (Grabet seno) – 1
Mamene smo stare halje skrivuč se oblekle. (Gospe) – 1
Za danas vožnja je sasma gotova. (Biciklj) – 5
Kako nan je lipu gledat kada se vrtijo. (Vatrogasna zabava) – 1
Ona je mernu kruneco moljila. (Žandare) – 6
Si so mljackale slatku, ja nison ni ene pojela. (Lof na žabe) – 1
Još so se za njime glasnu smejale. (Josipova briga) – 8
Tešku odhaja od hiše. (Sake je Goranin) – 2
Trdu stisle is špago od drete. (Nova nesreča) – 6
Onda smo mjaukale i vaukale na tanku i debelo. (Mačkare) – 1
Noga be lahko va jamo propala. (Tuške las – lazac) – 2
Somo so hloje škuru zelene. (Oblačne dan) – 2
Žrd se jaku zateže. (Seno na voze) – 1

Skrila in se dvaput ravnu va koprive. (Gumena lopta) – 5
Va maljne je jaku rogljalo. (Va maljne) – 2
Pauše ko starčak tešku je hodof. (Iza dvajset let) – 6
A dok son iše s vame i vi skupa s mano, rekle bomo: “Fala! Za jutro darovano.” (Jutro darovano) – 8

Prilog načina *jaku* često se nalazi ispred nekog drugog priloga (mjesta, vremena ili načina), pa u tom slučaju pojačava dojam i značenje priloga iza sebe:

Jaku je mučno živet va tujine. (Dok one spijo) – 8
Al znan da nan leto jaku brzo ode. (Zadnja igra polak vitljof) – 1
Obadvejin nan se jaku črnu piše. (Pauše je pukljast) – 6
Ponestalo ilovače, po njo moraš jaku deleč. (Brige ciglaste farbe) – 2
Jaku nan je lipu gledat kada se vrtijo. (Vatrogasna zabava) – 1
Prilog *jaku* ponekad stoji ispred priloga mjesta.
Ponestalo ilovače, po njo moraš jaku deleč. (Brige ciglaste farbe) – 2
Prilog *jaku* – često dolazi ispred pridjeva:
Zdiguje se, uređuje jaku duga hala. (Ciglana se zdiguje) – 2
Borovice so nažalost, jaku, jaku drobne. (Borovice) – 1
... i nosit na hrpte jaku teška drva. (Bosanske konje) – 1

Neki trosložni prilozi načina jednaki su po svom obliku trosložnim priložima u standardu, jedino se razlikuju po naglascima. U kupjačkoj kajkavštini imaju dugi -naglasak na drugom slogu, a u standardu naglašen je prvi slog, najčešće kratkosilazni.

U kupjačkom: *strpljivo, vesêlo, visôko, debêlo, veliko*

U standardu: *strpljivo, veselo, visoko, debelo, veliko*

A mi strpljivo čakale da pridemo do špilje. (V Lurde) – 2

Lupajo je z ного, visoko se izvija (Gumena lopta) – 5

Ciglana na veliko dela. (Ciglana dela) – 2

Nazaj smo jaku pažljivo hodile. (Velika Gospa) – 8

Onda smo mjaukale i vaukale na tanku i debelo. (Mačkare) – 1

Pr Jakofce bo veselo, bojo pirovale. (Pir) - 1

KOMPARACIJA PRILOGA

Neki prilozi načina koji se kompariraju nemaju pozitivna.

Pozitiv	Komparativ	Superlativ
dòbro	bòlje	najbòlje
-----	hùje	najhùje
brzu	brš, bržêje	najbržêje, najbrš
lâhku	laš, lâžje	najlâ, najlâžje
jâku	jač, jáčje	najjač, najjačje
-----	gôrje	najgôrje
bljize	bljiš, bliš	najbbljiš
lipu	lêpje, lèpše	najlêpje
râno	ranêje	najranêje
kâsnu	kašnêje	najkašnêje
dêleč	dâlj, dêlj	nâjdâlj
nîsko	nîš, nîžje	najnîžje
pûno, dôste	vêč	nâjvêč
-----	râj, râjše	nâjraj, najrâjše
màlo	mânj	nâjmanj
têšku	têžje	najtêžje

Primjeri

Ne gre na bolj [naslov pjesme] - 6

To be morbit druge bolj od mene znale. (Zadnja igra polak vitljof) -1

Jaku se buji, bolest gre na huje. (Soseda Mica) - 6

Dal nan se moglo prpetit kaj huje? (Hiše čakajo) - 7

Ja son me to do znanja dala i brš pobegla. (Dečja briga) - 2

I brš skuhala celo litro čaja. (Soseda Mica) - 6

Bežala son od svojih pajdašic i bržeje i dalj. (Bez medalj) - 5

Dal je Jože laš od asperina? (Novosti va sele) - 1

A va lipi sobe lažje se diše. (Nova nesreča) - 6

Na pol brega srce jač kucalo. (Velika Gospa) - 8

Bolest je tvoja se jač carevala. (Nise me čakaf) - 8

Sake dan je se to gorje, se se bolj crveni. (Rdeče brige) - 2

Al najgorje je od siga, fabrika zgorjena. (Vagunčak) - 1

Kada so te koše prišle mrva bljiš,.. (Morce od črešnj) - 1

...pa ga njegov gazda se lepje gleda. (Skrbet je moraf) - 6

Najlepje od siga mene je belo ka so na lede i on i ona. (Prve televizor) - 2

Prosila son naj me raneje zbudijo. (Kupnike) - 2

OSTALI PRILOZI

zâkaj (zašto), *kùlko* (koliko), *tùlko* i *tùliko* (toliko),
bòme (dakako), *dòste*, *dòst* i *dòsta* (mnogo), *nèkulko* (nekoliko),
kùlkogòt (koliko god), *fànj*, *fànjske* (prilično), *prêveč* (previše),
pùno (mnogo), *vàljda* (možda, zacijelo), *sòmo* (jedino, iznimno)
iše (još), *vrè* (sigurno, uistinu), *mŕva* (malo), *mŕveco* (jako malo), *vèč* (više),
mànj (manje), *bàš* (stvarno, uistinu, u pozitivnom ili negativnom smislu)

Zakaj Pauše plača duge za druge? (Zakaj, zakaj) – 6
A zakaj ta peteh ema žensko ime? (Podravka pereh) – 1
Zato smo se doste puta na gospe igrale. (Gospe) – 1
Zato me nise čakaf va Kupjake. (Nise me čakaf) – 8
Kulke so prošle od hiše iskat se kruha i delo? (Moje Kupjačane) – 1
Kulko je placu gore do šume... (Črneca in treba) – 2
Črna je zemlja na sake njive, zato je dobof to ime. (Črne kal) – 2
Pobrala je iz svojega vrta nekulko vihadljof zelja. (Rastanak) – 2
Ka v roke nosiš seno, bome te fanjske pika. (Grabet seno) – 1
Tiste na lanjske njive dost so nan muke zadale. (Raskopavanje redof) – 1
Fanj deleč va šume napravof sklonišče. (Fanj deleč) – 6
Puno son kašnjeje doznala. (Ena knjiga) – 1
A mi deca iz vodo puno hinbera dobile. (Ograbak) – 1
Od kupece vina skoro nič ne vide. (V nedeljo popudan) – 6
Fanj je več stara. (Soseda Mica) – 6
Od silne vročine ni tice, valjda se fšumeco skrila. (Ograbak) – 1
Sin sljuže vojsko skoro dva leta. (Soseda Mica) – 6
Ako je somo vjemen, zgabila bo perje svoje, (Grahljasta kokoš) – 2
Nekaj dinarjef so somo dobile. (Dva vrta) – 2
A kaj be tof negdo iše? (Ciglana dela) – 2
Mrva na deblje, gustetje ograbak se dela. (Ograbak) – 1
Vre son i nos razbila. (Devedeset) – 1
Onda mrva stane, nekaj pokažuje. (Tanburaše) – 1
A kaj je najgorje, se nas manj na broje. (Odrasle smo) – 1
Zakaj je nismo dale mrva kruha? (Vrana) – 7
Preveč je skupa ta beba. (Beba uza stakla) – 1

RJEČNIK

- àl, àle* = ali
bâjta = malena trošna kućica
bâr = barem
bâš = upravo
bât se = prez. *bùjin se, -iš, -i, -imo, -ište, -ijo*; gl.pr. *bâf, bâla* = bojati se
bè = aorist: *bih, bi, bi, bismo, biste, bi*
bêla * pridjev – bijela
bèla, bèlo – gl. pr od *bit* = bila, bilo
bè tlà – kondic. = htjela bih, bi
bètof – kondic. = htio bi
bêžat, prez. *bižin, -iš, -i, -imo, -ište, -ijo*; gl.pr. *bêžaf, -âla* = bježati
bit = biti; prez.: *son, se, je, smo, ste so; bon, boš bo, bomo, boste, bôjo* ili *bôdo*
bòlan, bòlna – pridjev = bolestan, bolesna
bòlj - prilog = bolje
bòme - prilog = dakako
borovíce = borovnice
bùli ga, jo = boli ga, je
cêlo - pridjev = cijelo
çidi – vidi *çidit*
çidit, prez. *çidin, -iš, -i, -imo, -ište, -ijo*; gl. pr. *çedof, çedila* ili *çidila* = cijediti
çjà - prilog = tamo
çâkat, prez. *çâkan, -aš, -a, -amo, -ašte, -ajo*; gl. pr. *çâkaf, çâkala* = čekati
çèz, çès - prijedlog = kroz
črêšnja = trešnja; Gmn. *črêšnj*
črñeka = crna zemlja
Črñe kal = srednji dio Kupjaka
črñu - prilog i pridjev = crno
dâlĵ - prilog = dalje
dâmuh - prilog mjesta = kući
dâš = kiša, Gj. *dažja*
dažêvno = kišno, kišovito
dêlat, prez. *dêlan, -aš, -a, -amo, -ašte, -ajo*; gl. pr. *dêlaf, dêlala* = raditi
dêlo = posao, rad
dêlj, dàlj = dalje, prilog
- dènen* – vidi: *det*
dèt, prez. *dènen, -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo*; gl. pr. *dòf, dèla* = metnuti, staviti
dihat, prez. *dîšen, -e, -e, -emo, -ešte, -ejo*; gl. pr. *dîhaf, dihâla* = disati
dîšat, prez. *dîšin, -iš, -i, -imo, dîšte, -ijo*; gl. pr. *dîšaf, dîšala* = mirisati
divljake jâboke = sitne šumske jabučice
dôbit, prez. *dôbin, -iš, -i, -imo, -ište, -ijo*; gl. pr. *dôbof, dôbif, dobîla* = dobiti
dògnaf = dotjerao blago, tj. volove da ih upregne u kola
dogovârjanje = dogovor
dokònçat = dogovoriti, utanačiti
dopùdan = prije podne
dôste = mnogo
drùgač = drukčije
dûle = dolje
dûma = kod kuće
èmet, prez. *èman, -aš, -a, -amo, -ašte, -ajo*; gl. pr. *èmof, emêla* = imati prez. *màn, màš, mâ, màmo, màšte, màjo*
èna = jedna
ènput = jednom
fànĵ, fànjske = prilično
fârba = boja
flètno = okretno, brzo
fprèk = preko nečega
fšrèk = koso, krivo
glih = upravo
golîda = veća posuda s gustim napojem za kravu
gòspe = gospođe
grèn, grêš, grê, grêmo, grêšte, grêjo = *idem, ideš...* Infinitiv ne postoji
gřda = ružna
hâlĵa = haljina
hinber = malinovac, sirup
hîša = kuća, Gmn. *hiš*
hlôje = crnogorično drveće: smreke i jele

- hmrêt* = umrijeti
hòdit, prez. *hòdin*, -iš, -i, -imo, -ište, -ijo;
 gl. pr. *hòdof*, *hodila* = hodati
hrdat, prez. *hrdan*, *hrdaš*, *hrda...* = glasno
 žvakati
iskat, prez. *iščen*, -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo:
 gl. pr. *iskaf*, *iskála* = tražiti
išče – vidi: *iskat*
iše = još
jùtre = sutra
jùžna = ručak
kâ = kada
Kâfče las = gornji dio Kupjaka
kàn = kamo
kângòt = kamo god
kâranje = svađa
kê = gdje
kêgot = gdjegod
klòšč = krpelj
klête = druge godine
kòbof, *kòbla*, Gmn. *kòblof* = kabao, veća
 posuda za vodu
Krùljčef las = naziv zemljišta prema pruži
kùla = teretna kola
kùmaj = jedva
kùpeca = čaša
kùpnike = pečurke
làhku = lako, lagano
làne = prošle godine
lànjске = prošlogodišnji
làš, *làžje* = lakše
lìdje = ljudi
lòg = slaba močvarna zemlja
màljen, *va màlljne* = mlin, u mlinu
mèja = međa, granica
mèret, prez. *mèren*, -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo;
 gl. pr. *mèrof*, *mèrela* = mjeriti
mèrnu = mirno
mlédno = neslano
mòrbit = možda
mòrce, Gmn. *mòrcof* = naušnice
mòren, *mòreš*, -e, -emo, -ešte, -ejo = mogu,
- možeš, *mògof*, *mògla*, -eš, -e, -emo,
 mogu - nema *infinitiva*
mòške = muškarci
mòžake = *alraûne*
mrvá = malo
nâco = noćas
naènput = odjednom
nàglas = glasno
nàhprek = površno
nàj = neka
nâjt, prez. *nâjden*, -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo;
 gl. pr. *nâšof*, *nâšla* = naći
nâjveč = najviše
nâkla, *nâklih* = dolje na podu
nàloč = namjerno
nàn - *zamjenica* = nama
naòpak = na krivu stranu
nàpre = naprijed
nàzaj = natrag
nègda = nekada
nègdr = negdje
nèkan = nekamo
nèkarte - imperativ = nemojte
nekùlko = nekoliko
niš - komparativ priloga = niže
nišče = nitko
òbdan = danju
òbleč, gl. pr. *oblèkof*, *oblèkla* = obući
od dùmi = od kuće
odhâjat, prez. *odhâjan*, -aš, -a, -amo, -ašte,
 -ajo = odlaziti
òpče = uopće
òstat, gl. pr. *òstaf*, *ostâla* = ostati
òtkot = otkuda
òtot = otud
otpèljat, *otpeljajte me*, imperativ = odvesti
pâzet, prez. *pâzen*, -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo
 = *pamtiti* – novije značenje ovog gla-
 gola je: *paziti*
pêteh = pijetao, kokot
pikat zèmljo = bušiti zemlju, isprobavati
 kvalitetu

<i>plàc</i> = prostor, zemljište	<i>sòmo</i> = jedino, samo
<i>pokažêvat</i> ; prez. <i>pokažúen</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo = pokazivati	<i>sòn</i> = 1. jesam, sam (pom.gl.); 2. ovamo (prilog)
<i>pokônce</i> = uspravno	<i>spàt</i> ; prez. <i>spîn</i> , <i>spîš</i> , <i>spî</i> , <i>spîmo</i> , <i>spîšte</i> , <i>spîjo</i> ; gl. pr. <i>spâf</i> , <i>spâla</i> = spavati
<i>pôlak</i> = pokraj	<i>spê</i> = opet
<i>pomêtat</i> = mesti	<i>spodâse</i> = nizbrdo
<i>popûdan</i> = poslije podne	<i>sprašêvat</i> = ispitivati
<i>pôsôf</i> = posao, Gjed. <i>posla</i>	<i>sprâvljat</i> = spremati
<i>pôsot</i> = posvuda	<i>sprôte</i> = usput
<i>pôt</i> = put	<i>spûšcat</i> , prez. <i>spûšcan</i> , -aš, -a, -amo, -ašte, -ajo; gl.pr. <i>spûšcaf</i> , <i>spûšcala</i> = spuštati
<i>pozabljivost</i> = zaboravljivost	<i>strêha</i> , Gmn. <i>strêh</i> = krov
<i>pr̂</i> - prijedlog = kod	<i>šâjar</i> ; Gmn. <i>šâjarof</i> = sjenik
<i>prbêžat</i> , gl. pr. <i>prbêžaf</i> , <i>prbêžala</i> = dotrčati	<i>ščêra</i> = jučer
<i>prêk</i> = prije <i>i</i> preko	<i>školâne</i> = đaci
<i>prêkšćera</i> = prekjučer	<i>škûru</i> = tamno
<i>prêveč</i> = previše	<i>špâjza</i> = smočnica
<i>prhâjat</i> = nadolaziti	<i>štrêka</i> = tračnice, željeznička pruga
<i>pròč!</i> = dalje! van!	<i>šûšet</i> = sušiti
<i>prôjt</i> , prez. <i>pròjden</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl.pr. <i>pròšof</i> , <i>pròšla</i> = proći	<i>tàn</i> = tamo
<i>pròte</i> = ususret	<i>tè</i> = ovdje (prilog); <i>te</i> , <i>tebe</i> (zamjenica)
<i>râj</i> , <i>râjše</i> = radije	<i>tîca</i> , Gmn. <i>tic</i> = ptica
<i>râjsat</i> = kočiti, smanjivati brzinu	<i>tôča</i> = tuča
<i>rdêće</i> = crveno	<i>tôf</i> = htio
<i>rîntat</i> = teško raditi	<i>tôt</i> ili <i>tôd</i> = tuda
<i>rîat</i> , prez. <i>rîvan</i> i <i>rîvljen</i> ; gl. pr. <i>rîvaf</i> , <i>rîvala</i> = gurati	<i>tîrdu</i> = tvrdo
<i>rògljat</i> = lupati, tutnjiti	<i>tûde</i> = također
<i>sâgdan</i> = svakodnevno	<i>tûje</i> = tuđe
<i>sâgdr</i> = svagdje, posvud	<i>tujîna</i> = tuđina
<i>sâke</i> = svatko	<i>ûči</i> ili <i>ôči</i> = oči
<i>sâkot</i> = svuda	<i>ûnud</i> ili <i>ûnut</i> - prilog = <i>onuda</i>
<i>skôkat</i> = pomalo jaukati od bolova	<i>va</i> - prijedlog = u
<i>skôsa</i> (<i>gledat</i>) = potcjenjivački	<i>vâdet</i> , prez. <i>vâden</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl. pr. <i>vâdof</i> , <i>vâdela</i> = učiti
<i>skrit</i> , prez. <i>skrivan</i> , -aš, -a, -amo, -ašte, -ajo; gl. pr. <i>skritf</i> , <i>skrîla</i> = sakriti	<i>vâljdá</i> - prilog = možda
<i>skritvuč</i> = skrivečki	<i>vâlje</i> ili <i>vâljen</i> = odmah
<i>sljûžet</i> , prez. <i>sljûžen</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl. pr. <i>sljûžof</i> , <i>sljûžela</i> = služiti	<i>vaúkat</i> = glasati se kao pas: vau, vau
<i>smêron</i> = stalno, neprestano	<i>vâvik</i> - prilog = uvijek
<i>snôče</i> = sinoć	<i>vêč</i> , prilog <i>i</i> veznik = 1. više, 2. već
<i>sobôta</i> = subota	<i>vèn</i> i <i>vènih</i> - prilozi = van, vani

<i>vêtr, vètra</i> , Gmn. <i>vetrof</i> = vjetar	<i>zavàvik</i> - prilog = za uvijek
<i>Vèzem, Vezma</i> = Uskrs	<i>zbiłja</i> - prilog = zaista
<i>vihàdlje zèłja</i> = kupus koji još nije skupio listove u glavu kupusa	<i>zbòłjet</i> , prez. <i>zbòłjin</i> , -iš, -i; gl.pr. <i>zbòłjof</i> , <i>zbołjèla</i> = oboljeti
<i>vjêł</i> , prez. <i>vjêmen</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl. pr. <i>vjêf</i> , <i>vjèla</i> = uloviti	<i>zbùdet</i> , prez. <i>zbùdin</i> , -iš, -i, -imo, -ište, -ijo; gl.pr. <i>zbùdof</i> , <i>zbudila</i> = probuditi
<i>vlêč</i> , prez. <i>vlêčen</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl. pr. <i>vlêkof</i> , <i>vlêkla</i> = vući	<i>zdèleč</i> - prilog = izdaleka
<i>vřč</i> , prez. <i>vřžen</i> , <i>vřžeš</i> , <i>vřže</i> ; gl. pr. <i>vřgof</i> , <i>vřgla</i> = baciti	<i>zdòla</i> - prilog = odozdo
<i>vřé</i> - prilog = zacijelo	<i>zèł</i> , prez. <i>zèmen</i> , <i>zèmeš</i> , <i>zèmemo</i> , <i>zèmešte</i> , <i>zèmejo</i> ; gl. pr. <i>zèf</i> , <i>zèla</i> = uzeti
<i>vřnet</i> , prez. <i>vřnen</i> , -eš, -e, -emo, -ešte, -ejo; gl.pr. <i>vřnof</i> , <i>vřnela</i> = vratiti	<i>zgòra</i> - prilog = odozgo
<i>vřòče</i> - prilog i pridjev = vruće	<i>zgòret</i> ; gl. pr. <i>zgòrof</i> , <i>zgorèla</i> = izgorjeti
<i>vùra</i> , -e, Gmn. <i>vùr</i> = sat, ura	<i>zvòzljat</i> ; gl.pr. <i>zvòzljaf</i> , <i>zvòzljala</i> = čvrsto zavezati, zauzlati
<i>zabàdaf</i> - prilog = badave	<i>žàga</i> , -e, Gmn. <i>žàg</i> = pila
<i>zajòkat</i> , prez. <i>zajòkan</i> , -aš, -a; gl. pr. <i>zajòkaf</i> , <i>zajòkala</i> = zaplakati	<i>žèp</i> , -a, Gmn. <i>žèpof</i> = džep
<i>zàkaj</i> - prilog = zašto	<i>žrd</i> , <i>žrdi</i> = dugačko okruglo drvo kojim se žrdi, tj. učvrsti voz sijena
<i>zapìrat</i> , prez. <i>zapìrjen</i> , -ješ, -je; gl. pr. <i>zapìraf</i> , <i>zapìrala</i> = zatvarati	<i>žrnàda</i> = privremeni posao, obično na polju, kod berbe, košnje i sl.

THE KUPJAK TONGUE (III)

The characteristics of adverbs

By Đurđica Asić-Klobučar, Zagreb

Summary

The subject of this paper is the Kupjak tongue adverbial description, with verses attached thereto as examples written by the paper's author. The first part of the project (phonological characteristics of the Kupjak tongue) was published in the Kaj revue Vol. XXXIX, No. 4 (2006.) and Vol. XLIV, 1-2 (2011).

The Kupjak village is situated in the Gorski kotar between Skrad, Ravna Gora and Delnice.

The Kupjak tongue is also spoken in the neighboring villages: Leskova Draga and Šije.

There is great resemblance between the Kupjak tongue and the tongues spoken in the surrounding settlements.

Key words: the Kupjak Kajkavian tongue, Gorski kotar, description of the adverbs